

VILNIUS GEDIMINAS TECHNICAL UNIVERSITY

Albinas MOCEVIČIUS

**ART DEVELOPMENT
AND TENDENCIES OF LITHUANIAN
GARDENS AND PARKS
XVII–XX CENTURIES**

**SUMMARY OF DOCTORAL DISSERTATION
HUMANITIES SCIENCES,
HISTORY AND THEORY OF ARTS (03H),
SCULPTURE AND ARCHITECTURE (H312)**

**VILNIUS LEIDYKLA
TECHNIKA 2010**

Doctoral dissertation was prepared at Vilnius Gediminas Technical University in 2005–20010.

Scientific Supervisor

Prof Dr Habil Konstantinas JAKOVLEVAS-MATECKIS (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities Sciences, History and Theory of Arts – 03H).

The dissertation is being defended at the Council of Scientific Field of History and Theory of Arts at Vilnius Gediminas Technical University:

Chairman

Prof Dr Rimantas BUIVYDAS (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities Sciences, History and Theory of Arts – 03H).

Members:

Prof Dr Habil Jurgis BUČAS (Kaunas University of Technology, Humanities Sciences, History and Theory of Arts – 03H),

Prof Dr Marija BURINSKIENĖ (Vilnius Gediminas Technical University, Technological Sciences, Civil Engineering – 02T),

Prof Dr Algimantas MAČIULIS (Vilnius Academy of Arts, Humanities Sciences, History and Theory of Arts – 03H),

Prof Dr Habil Jurgis VANAGAS (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities Sciences, History and Theory of Arts – 03H).

Opponents:

Assoc Prof Dr Jūratė JUREVIČIENĖ (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities Sciences, History and Theory of Arts – 03H),

Assoc Prof Dr Kęstutis ZALECKIS (Kaunas University of Technology, Humanities Sciences, History and Theory of Arts – 03H).

The dissertation will be defended at the public meeting of the Council of Scientific Field of History and Theory of Arts in the Senate Hall of Vilnius Gediminas Technical University at 2 p. m. on 13 December 2010.

Address: Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lithuania.

Tel.: +370 5 274 4952, +370 5 274 4956; fax +370 5 270 0112;

e-mail: doktor@vgtu.lt

The summary of the doctoral dissertation was distributed on 12 November 2010.

A copy of the doctoral dissertation is available for review at the Library of Vilnius Gediminas Technical University (Saulėtekio al. 14, LT-10223 Vilnius, Lithuania).

© Albinas Mocevičius, 2010

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Albinas MOCEVIČIUS

LIETUVOS SODŲ IR PARKŲ
MENO RAIDA IR TENDENCIJOS
XVII–XX A.

DAKTARO DISERTACIJOS SANTRAUKA
HUMANITARINIAI MOKSLAI,
MENOTYRA (03H),
SKULPTŪRA IR ARCHITEKTŪRA (H312)

LEIDYKLA
Vilnius TECHNIKA 2010

Disertacija rengta 2005–2010 metais Vilniaus Gedimino technikos universitete.

Mokslinis vadovas

prof. habil. dr. Konstantinas JAKOVLEVAS-MATECKIS (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Disertacija ginama Vilniaus Gedimino technikos universiteto Menotyros mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas

prof. dr. Rimantas BUIVYDAS (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Nariai:

prof. habil. dr. Jurgis BUČAS (Kauno technologijos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H),

prof. dr. Marija BURINSKIENĖ (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, technologijos mokslai, statybos inžinerija – 02T),

prof. dr. Algimantas MAČIULIS (Vilniaus dailės akademija, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H),

prof. habil. dr. Jurgis VANAGAS (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Oponentai:

doc. dr. Jūratė JUREVIČIENĖ (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H),

doc. dr. Kęstutis ZALECKIS (Kauno technologijos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Disertacija bus ginama viešame Menotyros mokslo krypties tarybos posėdyje 2010 m. gruodžio 13 d. 14 val. Vilniaus Gedimino technikos universiteto senato posėdžių salėje.

Adresas: Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lietuva.

Tel.: (8 5) 274 4952, (8 5) 274 4956; faksas (8 5) 270 0112;

el. paštas doktor@vgtu.lt

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2010 m. lapkričio 12 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus Gedimino technikos universiteto bibliotekoje (Saulėtekio al. 14, LT-10223 Vilnius, Lietuva).

VGTU leidyklos „Technika“ 1828-M mokslo literatūros knyga.

Introduction

Topicality of the problem and relevance of the work. Historical greenery is an object of cultural heritage forming a separate category within the general cultural heritage – the composition of architecture and park art, which arouses the public's interest from historical and artistic viewpoint (The Florence Charter, 1981). Historical objects of the cultural heritage must be of exclusive universal value and also meet the authenticity and/or integrity requirements. Historical greenery includes historical gardens and parks developed historically in castle, monastery ensembles, manors, villas, residences, cities and towns (squares, alleys, etc.). It is a certain living architectural composition closely connected to history of our nation (Glemža 2005).

Lithuanian parks were more or less described in prewar and postwar scientific research works, but such works clearly lack analyses of artistic styles, trends and/or interactions of such gardens and parks, they also failed to make any comparisons with the Western European analogues. Archive material researches were tend to simplify; gardens and parks were classified and analyzed only according to their plan and spatial structures with presentation of dendrologic analysis, so due to this later works by landscape architecture specialists contain many inaccuracies and false terminology of historical objects (gardens and parks) in theoretical works and different publications. Short and often inaccurate historical perspectives determined the non-objectivity of such researches, sometimes scholars intentionally avoided any search for parallels of Lithuanian landscape architecture with similar phenomena present in Western and Central Europe, thus diminishing the importance of art development and peculiarity of artistic trends in gardens and parks of former Grand Duchy of Lithuania and Lithuanian territory.

Therefore in this dissertation work it has been essential to present as much as possible accurate concepts (notions), systemize and identify the most characteristic and valuable objects according to precise periods and stylistics of art development in parks, introduce summarized historiographic and art-criticism material on historical parks, which could have major significance in both art history of Lithuanian parks and the process of cultural heritage conservation and restoration.

Prior research on the subject. Historical development of Lithuanian landscape architecture has not been explored more widely and presented to public at large. In urban and architectural theoretical works, the development of landscape architecture has been presented fragmentarily and usually in a narrow context; it has been given less attention.

Another problem lies in research of historical development of Lithuanian landscape architecture (historical, dendrologic mostly, but not of art theory), which has been focused on the present territory of Lithuanian Republic, although the origins of history and art development should be sought in the Grand Duchy of Lithuania.

One of the first scholars to analyze the historical development of landscape architecture in Lithuania more in detail was Prof. Habil. Dr. K. Jakovlevas-Mateckis (in Volume 1 *Miesto kraštovaizdžio architektūros raida ir teorijos pagrindai* of his monograph *Miesto kraštovaizdžio architektūra (Urban Landscape Architecture)*, 2008). Landscape architect Assoc. Prof. Dr. A. Tauras described the plan spatial structure of Lithuanian parks, presented a few historical facts (in his book *Mūsų parkai (Our Parks)*, 1989). Dr. L. Januškevičius systemized parks present on the territory of Lithuania in the dendrologic aspect (in his book *Lietuvos parkai (Parks in Lithuania)*, 2004). Prof. Dr. Habil. V. Levandauskas, Prof. Dr. N. Lukšionytė-Tolvaišienė, D. Juchnevičiūtė, E. Brundzaitė-Baltrus, G. Miknevičienė, V. Deveikienė and S. Deveikis have made research on Lithuanian Renaissance, Classicist and other style architecture and cultural monuments (manor building complexes, churches). R. Pilkauskas, Dendrologist K. Labanauskas and other landscape architecture specialists presented fragmented material collected from different historical and archive sources.

This dissertation material has been based on the iconographic data received from Lithuanian and Byelorussian state and historical archives, and historical research made by the following historians, art theorists, archeologists and architects: B. Biekšienė, E. Purlys, D. Labeckis, dr. L. Glemža, S. Sarcevičius, S. Abramauskas, L. Vileikienė, V. Kalninas, V. R. Suprunas, L. Balėnaitė, G. Filipavičienė, G. Kirdeikienė and others.

General European history of landscape architecture has been researched in detail with many valuable scientific works being published. Historical art development and trends in Western and Central Europe have been explored and presented by English, German, Italian, Dutch, French and other landscape theorists and specialists, such as E. Kluckert, P. Hobhouse, C. Steenbergen and W. Reh, F. Pizzoni, H. Günther and P. J. Lenné (presented historical development of gardens and parks), V. Bezemer Sellers, R. Strong, E. Wharton and many other landscape theorists.

Historical parks in Poland have been analyzed by Prof. G. A. Ciolek, Prof. Habil. Dr. A. Mitkowska, Prof. M. Siewniak, Prof. L. Majdecki, Prof. Habil. Dr. J. Bogdanowski, T. Bernatowicz and others.

Byelorussian landscape historians and scholars Prof. V. G. Antipov (В. Г. Антипов), A. T. Fedoruk (А. Т. Федорук) and their research works have

been significant to this study. Parks developed in the territory of present day Byelorussia have been explored by N. S. Budyk, A. I. Maldic, A. N. Kulagin and J. P. Bobovich (Н. С. Будыко, А. И. Мальдіс, А. Н. Кулагин, Е. П. Бобович), Prof. V. A. and J. B. Chanturia (В. А. и Ю. В. Чантурия). Their published scientific works deal with systemic and chronological descriptions of most prominent historical parks and ensembles in Byelorussia. The materials on the art development in Lithuanian parks have not been systemized, no more detailed and summarized art theory analysis has been performed based on preserved archive materials in Lithuania and Byelorussia.

The research author hopes that the art development and trends of Lithuanian historical gardens and parks (in former territory of the Grand Duchy of Lithuania and present territory of Lithuania) explored in the present dissertation work as based on other scientific works by Lithuanian, Western and Eastern European scholars and analysis of available archive materials will allow for more clear and easier definition of stylistics of historical greeneries, encourage the use of more precise terminology and contribute to understanding of the impact by historical park art on social processes and culture in general.

Research subject and boundaries. The subject of this dissertation are gardens and parks developed in the Grand Duchy of Lithuania (the second half of the 17th – the end of the 18th centuries), which encompassed the territories of present Republic of Lithuania, Republic of Byelorussia and a part of eastern Poland, in the territory of the present day Lithuania (the 18th – the mid 20th centuries), and in Lithuanian and Byelorussian towns, former lands that belonged to the Grand Duchy's nobility. Although starting from the 16th century Lithuania and Poland established the Commonwealth of the Two Nations, this dissertation does not deal with art development in gardens and parks of Poland (due to the limited scope of this work), only certain comparisons are drawn to some most characteristic samples of historical objects. So, the focus is made on the art development and artistic trends in gardens and parks of the Grand Duchy of Lithuania in the period of Renaissance up to the World War II, with more detailed consideration of the period covering the 18th – mid 20th centuries, the research of its art development and its theoretical identification is made.

Parks designed and implemented in Lithuania after the World War II, during the Soviet period, do not fall within the scope of this research, as they were the landscape architecture objects of different character, formed in completely different epoch.

Objective and tasks of the work. The objective of the work is analysis and identification of art development peculiarities in gardens and parks of the Grand

Duchy of Lithuania and former Lithuanian state, as well as artistic stylistic trends from the epoch of Renaissance up to the formation of Modernism.

To implement the objective of the research work, the following tasks have been raised:

1. Presentation of the generalized chronological – historiographic and theoretical analysis of art development and artistic tendencies in historical gardens and parks.
2. Establishing the foundations for garden and park art culture and ideology, its impact on social processes in the Grand Duchy of Lithuania.
3. Generalization of development peculiarities of art in the Grand Duchy of Lithuania and Western European parks; identification of distinctive and general features of their artistic styles; analysis of dissertation subjects' means and ways of artistic expression; justification of their artistic value and impact.
4. Research of artistic trends present in historical gardens and parks in the Grand Duchy of Lithuania and Lithuanian territory, the 17th – mid 20th centuries.
5. Analysis, classification and systemization of stylistically most characteristic garden and park ensembles, developed in the Grand Duchy of Lithuania and Lithuanian territory (from monastery gardens and groves to public parks and squares in towns).

Methodology of research. This dissertation falls within the scope of interdisciplinary research. On the empirical level, the method of structural analysis has been applied enabling to establish certain structural regularities of the subjects under research. The method of historical analysis has been used for exploration of art development in gardens and parks in former Grand Duchy of Lithuania and territory of present day Lithuania and identification of chronology of styles. By applying the comparative analysis method the common features of park art development in Lithuania and Western Europe have been identified, the similarities, differences and peculiarities in such development revealed. The research has been made in the way of inductive analysis starting from separate case studies and going to the general conclusions. The iconological subject research method has been also applied. In disclosing features characteristic to certain style or epoch, the data of prior historical, iconographic, urban and architectural research materials have been studied and applied.

The research has been based on prior theoretical works in landscape architecture, art theory and history published by Lithuanian, Byelorussian, Polish and Western European authors. The detailed analysis of historical gardens and parks has been performed by applying preserved state and

historical archive materials; the archives of Lithuania and Byelorussia have been used.

The method of comparative analysis of bibliographic, iconographic sources and stocktaking materials on the research subjects has been applied; practical field exploration of subjects and case studies of existing situations have been performed in the territory of Lithuania and Byelorussia; the retrospective and visual expression analysis of gardens and parks have been evaluated. The dissertation has clarified the artistic style identification of some historical gardens and parks, and defined their stylistic terminology according to their plan and spatial structure.

Scientific novelty of the work and practical significance. The dissertation has analyzed art development and artistic trends of gardens and parks in the Grand Duchy of Lithuania (the 16–17th centuries to the end of the 18th century) and the present day Lithuanian territories following the third division of the Grand Duchy. The research author hopes that the collected material on art development in Lithuanian historical gardens and parks (in former territory of the Grand Duchy of Lithuania and present territory of Lithuania) explored in the present dissertation work will contributed to restoration of historical and art theory facts which might be crucial for Lithuanian landscape architecture. The work could also be beneficial as a synthesis of theoretical and practical activities in the field of monument conservation in Lithuania and strengthening the social status in evaluation and conservation (restoration) of Lithuanian landscape objects. Analysis of historiographic archive materials on historical garden and park ensembles developed in the former territory of the Grand Duchy of Lithuania performed in this dissertation can contribute to future researches in other scientific fields in search for common cultural links and cultural dialogue with the neighboring states.

Theses to be defended

1. Historical garden and park ensembles in the territory of the Grand Duchy of Lithuania and present day Lithuania must be identified not only based on their plan and spatial structure, but also according to their artistic style, by revealing trends, means and ways of artistic expression in such gardens and parks.
2. Emergence of garden and park art can be related to rapid spread of monasteries in the Grand Duchy's territory, in the 16–17th centuries. In the early Renaissance, medieval monasteries in Western Europe and the Grand Duchy of Lithuania alike were science and arts centers, they served as cradles for development of art trends, principles and canons.

3. In the epoch of Baroque (the 17–mid 18th centuries), the art and artistic trend development in historical gardens and parks of the Grand Duchy of Lithuania was similar to those of the Western Europe.
4. Parks in the style of Classicism were designed starting from the middle of the 18th century in Europe, Lithuania included. Whereas in the middle of the 19th century Lithuania saw the development of Romanticism parks in local manor estates. In the second half of the 19th century (1860–1900) quite a number of parks in the trend of Historicism were arranged in Lithuania, and they were like a continuation of the Classicist and Romanticist styles, although embraced certain new artistic trends.
5. The style of Modern, formed in Western Europe by the end of the 19th century, reached Lithuania at the turn of the 20th century. In 1920-ies and 1930-ies the new style – Modernism – started to spread from the Western Europe.

Structure of the dissertation. The dissertation consists of 181 pages, including appendices. 129 illustrations and 1 table have been used in the text. 149 literature sources and 28 archive sources have been used for this dissertation. The dissertation consists of an introduction, three chapters, general conclusions, bibliography, list of the author's publications on the research subject and appendices.

The introduction defines the work subject and period under research, formulates the objective and scope of the work; presents the scientific problem, aim and tasks of the research; lists the prior scientific researches and methods applied in this dissertation; proves the relevance of the work.

The first chapter analyzes the art and creative tendencies of monasteries of the 16–19th centuries, gardens and parks formed according to the Renaissance and Baroque style. presents the conclusions on appearance and dissemination of a certain style and, finally, the identification of stylistic tendencies of garden and park ensembles is performed.

The second chapter of the dissertation covers the period of the 18–20th centuries and presents the analysis of historical parks developed in the Classicism style and their creative tendencies. The peculiarities of historical and artistic development of parks developed in the epoch of Romanticism and Historicism and conclusions are also presented in the second chapter.

The third chapter deals with creative trends of formation of the style of Modern and Modernism in Lithuanian park art development (the first half of the 20th century). The dissertation work is finished with the general conclusions based on the obtained results. It also contains the bibliography and illustrations lists and appendices.

1. Gardens and Parks in the Styles of Renaissance and Baroque, 16–18 centuries

The inception of landscape architecture in Lithuania can be associated with foundation of medieval monasteries (the 16–17th centuries) and smaller or larger garden fragments found on their territories, as well as appearance and flourish of the renaissance and baroque artistic trends in towns of the Grand Duchy of Lithuania.

In medieval fortified towns, due to their dense development, objects of landscape architecture were not found. Therefore the typology of landscape architecture objects was very limited with three major types distinguished: small gardens arranged in monasteries, nobility's palaces and medieval castle courtyards.

In Middle Ages, monasteries were science and arts centers in Western as well as Eastern Europe. Monastic gardens arranged in closed territories were the only gardens in this period, which were related to surrounding buildings and structures on the same campus by function and composition. Monastic gardens in Europe were of small size, mostly of a rectangular layout, encompassed even relief with geometrical network of paths and contained a water facility in the center. The assortment of decorative planting and medical herbs used was quite scarce. Not many monastery ensembles were preserved in the territory of former Grand Duchy of Lithuania, and even less those, which contained gardens on their campuses.

Another important type of landscape architecture objects of the time was gardens arranged in towns and nobility's palaces (residences). Gardens in towns or their medieval castles (attributed to the third type of landscape architecture objects) were pretty small, usually arranged on the southern (more sunny) side of the defensive walls. Their planning structure was similar to that of monasteries: geometric composition, axes coinciding with paths. Medieval garden was divided into quarters filled either with shrubbery, or lawn and flower gardens. A well, arbor or sculpture was usually arranged in the center.

The baroque art of building and landscape architecture development and trends in the Grand Duchy of Lithuania were similar to those of the Western Europe. In Europe and Lithuania alike, the baroque garden and park art trends were developing according to two key design directions: changed size of the occupied territory and artistic expression. A palace (villa) building remained a dominant in the plan spatial structure of the baroque park; the interior spaces were designed as proximately connected to the park outdoor spaces; many secluded spaces were formed inside the park with the help of greenery, they were joined together by tree and bush alleys, paths, canals. An important

structural formant first appeared in the layout structure of the park ensemble – several (and sometimes a dozen) compositional axes usually crossing at a single spot (in a square, in the middle of canal), radial alleys were widely used. To strengthen the composition expression, quarters were designed quadrate or rectangular-shaped. All over Europe, the Grand Duchy of Lithuania included, Baroque parks were distinguished by splendor, aesthetics, symbolism, expressiveness, grandiosity, refinement, isolation from everyday life and withdrawal to aristocratic world of sophisticated forms. A major impact on the baroque park art development in Lithuania had Italian and French stylistic trends.

2. Gardens and Parks in the Styles of Classicism, Romanticism and Historicism, the 18– the beginning of the 20 century

In the epoch following the Baroque park art trends essentially changed and parks developed in the styles of classicism, romanticism and historicism could be found in the territory of the Grand Duchy of Lithuania (before 1795) and in the territories of the present-day Lithuania and Byelorussia (up to the 20th century).

The inception of the Classicism was accompanied by formation of new design principles of landscape architecture: the formal, regular and geometric baroque planning was replaced by a free landscaping (natural scenery). This transformation was present from the very beginning of Classicism up to the maturing style of Historicism.

The main trend of the Classicism was attempts to convey the natural beauty of local scenery by emphasizing its exclusive features and disclosing dominant compositional elements. The development of classicist, as well as later styles (romanticist and historicist) embraced contemplation of natural beauty and forms of nature, with minimal use of artificial compositional elements and harmonious composition into one whole. In Classicism the academic models on nature and its relationship with human beings were followed, whereas a distinguished feature of romanticism was strong philosophical romantic implication. The epoch of flourishing Historicism was characteristic for its attempts to go back to former historical art styles, although at different angle, and bold imitations of artistic trends of several former historical styles by joining them into a single unity and thus forming eclectic gardens and parks.

Up to 1795, classicistic parks in the Grand Duchy of Lithuania were developed on former baroque park foundations or expanded to the neighboring territories, usually integrated into natural forests. Thus a unanimous ensemble

with natural Lithuanian scenery was developed. Elements of baroque style were used to supplement the harmonious ensemble and formed into an integral stylistic synthesis, structurally dominant by the classicist trends. In the Grand Duchy of Lithuania and Poland parks were developed analogous to the Western Europe, following the same park design principles and criteria, only of a little bit smaller size and with simpler compositional elements used.

Park ensembles in the territories of Lithuania and Byelorussia had almost the same spatial and plan structure, a single main compositional axis, were of smaller scale in comparison to those in the Western Europe and arranged in the planes, surrounded by forests, close to natural water resources, around a manor (some, usually the reconstructed parks, still contained artificial terraces). The layout structure was of a prolonged rectangular with a regular symmetrical main parterre in front of the main building (the planning model suggested by H. Repton). To form axes and visual spots, distich or single-line lime-tree alleys were planted. Such alleys were finished by a pond (usually of a regular shape), some parks contained numerous sculptures, pavilions and small architecture elements.

3. Gardens and Parks in the Styles of Modern and Early Modernism, the first half of the 20th century

The short period of Modern Style (the end of the 19th – the beginning of the 20th century) was the culmination of European art tradition and its abrupt end. Then the art connections with exclusively classical European tradition were broken and foundations laid for modernization of global art traditions.

The key principle of this new Modern Style was creation of new style, dissociation of historical forms and schemes of the past. In Lithuania this new style, also present in the garden and park art development was identified by its characteristic ornamentation based on the motives of plants and organic world, which were implemented on paths and squares. Gardens and parks had an asymmetric, atectonic and vertical character composition, playfulness of curved, winding, plastic, “lash-shaped” lines in the layout. Thus was explained (and supported) by absence of straight lines in nature. Such composition concept was maintained from the park plan to the smallest architecture details, as the unity and perfection of garden and park composition content was considered of extreme importance. The Modern Style was attempting to become a unanimous, synthetic style. Plastic and decorative stylization of historical, national and even mythological motives was present in the Modern Style. Theorist and practitioners of this style considered human created works in nature to be art. Decorativeness had to distinguish an object from its surroundings,

ensure its dominance and exceptional beauty. In the park concept of this style a lot of attention was paid to greenery, which was used to form main spaces and perspectives.

The trends of the early Modernism (the first half of the 20th century) in Lithuania were similar to those in Western Europe and Poland; the object typology and scopes of works in gardens, parks and squares was also similar. In Lithuania and Western Europe alike private and public town gardens and parks, squares in available or undeveloped urban territories were mostly designed.

Gardens and parks designed according to the typology prevailing in the interwar Europe: town gardens (parks) for public recreation and leisure activities, zoos and botanical gardens, educational, ethnographic and other gardens and parks.

In 1941 the smooth development of landscape architecture in Lithuania was broken by the World War II. After the War, in the second half of the 20th century, new Modernism and Postmodernism trends and concepts were present in Lithuanian garden and park art with search for new, original solutions.

General Conclusions

1. Historical garden and park ensembles in the Grand Duchy of Lithuania and the present day Lithuanian territory were classified by many Lithuanian landscape specialists according to their compositional plan and spatial structure (geometrical, mixed or scenery-type). Such generalized approach and classification according to a single feature is shallow and scientifically unrighteous. Objects of landscape architecture must be identified, classified and analyzed in connection with their historical and stylistic periods, peculiarities of such styles, trends of development, etc.
2. The typology of Renaissance landscape architecture objects may be classified into three main types: small gardens and groves arranged in monasteries, nobility's palaces and medieval castle courtyards. The appearance of gardens and parks in the territory of the Grand Duchy of Lithuania is associated with monasteries (the 16–17th centuries), where utilitarian medical herb gardens were developed with a cross-shaped geometrical plan.
3. Art development and trends of historical gardens and parks in the Baroque epoch (the 17–mid 18th centuries) in the Grand Duchy of Lithuania evolved similarly to those of the Western Europe. Gardens and parks developed in this style became the most significant formants of Lithuanian landscape architecture. In the Baroque trends of development of gardens and parks scale and expression were the main components. A palace (villa) building remained a dominant in the plan spatial structure of the Baroque park. A new and important

element in compositional structure first appeared – the radial alleys. Three basic stylistic trends were distinguished in Europe in the Baroque epoch: the Italian, French and Dutch, whereas only Italian and French prevailed in the Grand Duchy.

4. The style of Classicism had a new creative concept, did not fully deny the Baroque stylistic trends and encompassed the design of geometrically shaped spaces. The new artistic trends were as follows: designing free rather than linear spaces, variety of perspectives and visual spots. Classicistic parks in the Grand Duchy of Lithuania were developed on former baroque park foundations or expanded to the neighboring territories, usually integrated into natural surroundings. By the mid 19th century the development of parks in the style of Romanticism was started in former territory of the Grand Duchy. This style parks had an emphasis on the scenery beauty, although many still contained compositional elements of geometrical planning. Assimilation, absence of strict boundaries between the park ensemble and local scenery were dominant. By the second half of the 19th century (1860–1900) development of parks in the style of Historicism started in Lithuania. Such parks were the continuation of the Classicist and Romanticist styles, only contained a few new artistic trends retaining similar composition and its principles. The essence of the historicist style composition was joining several styles of the past and their interpretation eclectic. Up to the beginning of the 20th century forms of historicist styles (eclectic) and compositional structures were dominant in the park art.

5. The Modern Style reached Lithuania at the turn of the 20th century and was present here for a few decades. Asymmetric composition prevailed in the Modern Style parks. The most characteristic features of this style were atectonic, graceful and light forms, and decorativeness.

6. In the 1920-ies and 30-ies a new style from Western Europe – Modernism – came to Lithuania. It denied the trends of the previous Modern Style. The composition became strict, symmetrical and geometrical, its elements (trees, bushes, flowers) were planed freely, asymmetrically, sometimes even randomly. Experiments with materials started. The typology of designed objects was expanded in the Modernist landscape architecture.

List of Published Works on the Topic of the Dissertation In the reviewed scientific periodical publications:

Mocevičius, A. Klasicistinio stiliaus parkų meno tendencijos bei raida Europoje ir Lietuvoje, *Urbanistika ir architektūra* 33(3): 173–182. ISSN 1392-1630. (CSA, EBSCO, ICONDA, SCOPUS).

Mocevičius, A. Lietuvos sodų ir parkų struktūros raida nuo XVI iki XX a, *Mokslas – Lietuvos ateitis (Science – Future of Lithuania)* 1(2) 2009: 39–44. ISSN 2029-2341. (INDEX COPERNICUS).

In other reviewed editions:

Mocevičius, A. 2010. Lietuvos kraštovaizdžio architektūros istorijos aspektai: istoriniui sodai ir parkai buvusios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorijoje, Baltarusijoje, iš *Kraštovaizdžio architektūra – patirtis, tendencijos, perspektyvos*. Vilnius. BSPB, 101–109. ISBN 978-9955-9642-3-0.

Mocevičius, A. 2006. Vilniaus renesansinių sodų parkų meno kai kurie bruožai, iš *K. Šešelgio skaitymai – 2006*. Vilnius: Technika, 75–81. ISBN 998-6059-321.

Mocevičius, A. 2007. Baroko epochos sodų parkų meno tendencijos Vakarų Europoje ir LDK socialinio ir ekonominio visuomenės gyvenimo pokyčiuose, iš *K. Šešelgio skaitymai – 2007*. Vilnius: Technika, 75–81. ISBN 978-9955-28-116-0.

About the Author

Albinas Mocevičius was born in Alytus, on 3 April 1978. In 1996–2000 was conferred the Bachelor of Arts degree and architect's qualification at the Faculty of Architecture, Vilnius Gediminas Technical University; in 2000–2002 – the Master's degree at the same University. In 2005–2010, postgraduate doctorship studies at Vilnius Gediminas Technical University, the Faculty of Architecture, Department of Architectural Fundamentals and Theory. Albinas Mocevičius is a member of the Lithuanian Architects' Union. In 2001 worked as a resource specialist in the Department of Architecture, Vilnius Gediminas Technical University. In 2005 obtained the qualification of building design project manager and building design project supervisor for the special type of buildings. Since 2005 the author of 5 scientific articles in annotated publications. Presently works as a General Manager and Project Manager in the following companies: ACIB UAB (Lithuania) and Technostroigrupp OOO (Byelorussia).

LIETUVOS SODŲ IR PARKŲ MENO RAIDA IR TENDENCIJOS XVII-XX A.

Mokslo problemos formulavimas ir darbo aktualumas. Istoriniai želdynai yra nekilnojamojo kultūros paveldo objektai, sudaro atskirą kultūros paveldo grupę, tai statinių architektūros ir parkų meno kompozicija, kuri visuomenę domina istorijos ir meno požiūriu („Florencijos chartija“, 1981). Istoriniai kultūros paveldo objektai turi turėti išskirtinę visuotinę vertę ir atitikti autentiškumo arba integralumo reikalavimus. Istoriniai želdynai – tai istoriniai sodai ir parkai, kurti pilių, vienuolynų ansambliuose, dvaruose, vilose, rezidencijose, miestuose ir miesteliuose. Tai gyvoji architektūros kompozicija, susieta su tautos istorija (Glemža 2005).

Lietuvos parkai aprašyti prieškario ir daugiau pokario metų moksliniuose darbuose, tačiau juose nebuvo analizuojami ir identifikuojami sodų ir parkų meniniai stiliai ar to laikmečio kūrybinės tendencijos, jų sąsajos, taip pat nebuvo gretinimo su Vakarų Europos analogais. Archyvinės medžiagos tyrimai buvo supaprastinami, sodai ir parkai buvo skirstomi bei nagrinėjami tik pagal jų planinę erdvinę struktūrą, pateikiant dendrologinę analizę, dėl to vėlesniuose kraštovaizdžio architektūros specialistų darbuose atsirado daug netikslumų bei klaidingų pavadinimų istorinių objektų (sodų ir parkų) terminologijoje ir teoriniuose darbuose bei įvairiose publikacijose.

Trumpos, dažniausiai ne visai tikslios, istorinės aplinkybės nulemia nepakankamą tyrimų objektyvumą, kartais vengiama ieškoti Lietuvos kraštovaizdžio architektūros kūrybinių paralelių su Vakarų ir Vidurio Europoje paplitusiais analogiškais reiškiniiais, tai sumenkino sodų ir parkų meno raidos svarbą bei kūrybinių tendencijų savitumo atskleidimą Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (LDK) ir dabartinės Lietuvos teritorijoje.

Todėl svarbu ir aktualu disertaciniame darbe pateikti teisingesnes sąvokas, susisteminti ir įvardinti charakteringiausius bei vertingiausius objektus pagal tikslus laikotarpius ir nusistovėjusius istorinius parkų meno raidos stilius, pristatyti apibendrintą istoriografinę ir menotyrinę medžiagą apie istorinius parkus, kuri galėtų turėti didelę reikšmę Lietuvos parkų meno istorijoje, kultūrinio paveldo išsaugojimo ar atkūrimo procese.

Remiantis Lietuvos, Baltarusijos, Lenkijos ir Vakarų Europos kraštovaizdžio teoretikų moksliniais darbais ir atliktais istoriniais tyrimais, svarbu pateikti labiau susistemintą sodų ir parkų meno raidą ir kūrybinių tendencijų formavimosi bei paplitimo priežastis LDK teritorijoje – tai iki šiol Lietuvoje nebuvo nuosekliau nagrinėta.

Menotyrinis mokslinis darbas būtų svarbus Lietuvos nekilnojamajam kultūros paveldui ir naudingas kraštovaizdžio architektūros istorijai. Istorinės,

architektūrinės ir urbanistinės aplinkos pokyčiai šiuo metu skatina ieškoti nekilnojamojo turto paveldo tęstinumo pagrindimo.

Problemos ištirtumas. Lietuvos kraštovaizdžio architektūros istorijos raida iki šiol nėra plačiau išnagrinėta ir pateikta visuomenei. Dažnai urbanistikos, architektūros teoriniuose mokslo darbuose kraštovaizdžio architektūros raida pateikiama epizodiškai ir siaurame kontekste, jai skiriamas per mažas dėmesys. Kita problema, Lietuvos kraštovaizdžio architektūros istorijos raidos tyrimai (daugiausia istoriniai, dendrologiniai, o ne menotyriniai) yra atlikti ir atliekami apsiribojant dabartinės Lietuvos valstybės teritorija, bet parkų meno raidos ištakų reikėtų ieškoti platesniame areale– Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.

Kraštovaizdžio architektūros istorijos raidą Lietuvoje vienas iš pirmųjų išsamiausiai analizavo ir apibendrintai pateikė prof. habil. dr. K. Jakovlevas-Mateckis („Miesto kraštovaizdžio architektūra“ pirmajame tome „Miesto kraštovaizdžio architektūros raida ir teorijos pagrindai“, 2008), doc. dr. A. Tauras aprašė Lietuvoje esančių parkų planinę erdvinę struktūrą, pateikė kai kuriuos istorinius faktus („Mūsų parkai“, 1989), dr. L. Januškevičius susistemino Lietuvos teritorijoje esančius parkus dendrologiniu aspektu („Lietuvos parkai“, 2004), Lietuvos renesanso, klasicizmo ir kitų stilių architektūrą, kultūros paminklus (dvarų sodybas, bažnyčias) tyrinėjo prof. habil. dr. V. Levandauskas, prof. dr. N. Lukšionytė-Tolvaišienė, D. Juchnevičiūtė, E. Brundzaitė-Baltrus, J. Kačinskaitė, G. Miknevičienė, V. ir S. Deveikiai, iš įvairių istorinių ir archyvinių šaltinių surinktą medžiagą publikavo R. Pilkauskas, dendrologas K. Labanauskas bei kiti kraštovaizdžio ir architektūros specialistai.

Disertacijoje remiamasi ikonografiniais duomenimis, gautais iš Lietuvos, Baltarusijos valstybinių ir istorijos archyvų, ir istoriniais tyrimais, kuriuos atliko istorikai, menotyrininkai, archeologai ir architektai B. Biekšienė, E. Purlys, D. Labeckis, dr. L. Glemža, S. Sarcevičius, prof. S. Abramauskas, L. Vileikienė, V. Kalninas, V. R. Suprunas, L. Balėnaitė, G. Filipavičienė, G. Kirdeikienė ir kt.

Bendra Europos kraštovaizdžio architektūros istorija nagrinėta išsamiai ir išleista daug vertingų mokslo darbų. Vakarų ir Vidurio Europos parkų meno raida ir tendencijos pateikiamos Anglijos, Vokietijos, Italijos, Olandijos, Prancūzijos ir kitų šalių kraštovaizdžio specialistų ir teoretikų: E. Kluckert, P. Hobhouse, C. Steenbergen ir W. Reh, F. Pizzoni, taip pat H. Günther ir P. J. Lenné), V. Bezemer Sellers, R. Strong, E. Wharton ir daugelis kitų kraštovaizdžio architektūros teoretikų.

Istorinius Lenkijos parkus savo leidiniuose analizavo prof. G. A. Ciołek, prof. habil. Dr. A. Mitkowska, prof. M. Siewniak, prof. L. Majdecki, prof. habil. dr. J. Bogdanowski, T. Bernatowicz ir kt.

Reikšmingi Baltarusijos kraštovaizdžio istorikų ir mokslininkų prof. V. G. Antipovo (В. Г. Антипов), A. T. Fedoruko (А. Т. Федорук), N. S. Budyko (Н. С. Будыко), A. I. Maldico (А. И. Мальдис), A. N. Kulagino (А. Н. Кулагин), J. P. Bobovič (Е. П. Бобович), prof. V. A. ir J. B. Čanturijų (В. А. и Ю. В. Чантурия) moksliniai darbai. Mokslo darbuose sistemingai ir chronologiškai aprašomi pagrindiniai tam tikrų stilių istoriniai parkai ir jų ansambliai Baltarusijoje. Tuo metu Lietuvos sodų ir parkų meno raidos medžiaga yra fragmentiška ir nesusisteminta, neatlikta išsami ir apibendrinta menotyrinė analizė.

Tikimasi, kad disertaciniame darbe ištirta sodų parkų meno raida ir kūrybinės tendencijos LDK ir dabartinėje Lietuvos teritorijose leis aiškiau ir lengviau apibrėžti istorinių želdynų stilistiką, vartoti tikslesnę terminiją, labiau suvokti parkų meno įtaką visuomeniniams procesams ir kultūrai apskritai.

Tyrimų objektas ir tyrimų ribos. Disertacinio darbo objektas yra LDK (nuo XVII a. iki XVIII a. pab.), kuriai priklausė dabartinės Lietuvos Respublikos, Baltarusijos Respublikos bei dalies rytų Lenkijos ir dabartinės Lietuvos teritorijose (nuo XVIII a. iki XX a. vidurio), LDK didikų žemėse sukurti sodai bei parkai. Nors nuo XVI a. LDK su Lenkija sudarė konfederacinę Abiejų Tautų Respubliką, Lenkijos sodų ir parkų meno raida neanalizuojama, tik lyginama su kai kuriais charakteringiausiais istorinių objektų pavyzdžiais ir jais remiamasi. Nagrinėjama LDK parkų meno raida ir kūrybinės tendencijos nuo Renesanso iki Antrojo pasaulinio karo, smulkiau nagrinėjamas laikotarpis nuo XVIII a. iki XX a. vidurio, atliekami meno raidos tyrimai, jų menotyrinė identifikacija.

Po Antrojo pasaulinio karo Tarybų Lietuvoje suprojektuoti ir įgyvendinti kraštovaizdžio architektūros objektai disertaciniame darbe nenagrinėjami.

Darbo tikslai ir uždaviniai. Šio darbo tikslas – ištirti bei identifikuoti LDK ir Lietuvos sodų bei parkų meno raidos ypatumus ir kūrybines stilių tendencijas nuo Renesanso epochos iki modernizmo stiliaus susiformavimo.

Siekiant įgyvendinti darbo tikslą, iškelti ir suformuluoti šie uždaviniai:

1. Pateikti apibendrintą istorinių sodų ir parkų meno raidos bei kūrybinių tendencijų chronologinę-istoriografinę ir menotyrinę analizę.
2. Nustatyti sodų ir parkų meno kultūros bei ideologijos pagrindus, jų įtaką visuomeniniams procesams, vykusiems LDK.
3. Ištirti XVII–XX a. vidurio istorinių sodų ir parkų meno kūrybines tendencijas LDK ir Lietuvos teritorijoje sukurtoose ansambliuose.

4. Apibendrinti LDK ir Vakarų Europos parkų meno raidos ypatumus, identifikuoti meninių stilių savitumus bei bendrumus. ištirti objektų meninės išraiškos priemonės ir būdus, pagrįsti jų meninę vertę ir įtaką.
5. Išanalizuoti, suklasifikuoti ir susisteminti stilistiniu požiūriu charakteringiausius LDK teritorijoje sukurtus sodus ir parkus (nuo vienuolynų sodų bei sodelių iki viešųjų miestų parkų ir skverų), ansamblius.

Tyrimų metodika. Disertacinis darbas priskiriamas tarpdalykinių tyrimų sričiai. Empiriniame lygmenyje taikomas struktūrinės analizės metodas, leidžiantis nustatyti bendrus struktūrinius tiriamųjų objektų dėsningumus. Istorinės analizės metodu nagrinėjama sodų ir parkų meno raida buvusioje LDK teritorijoje ir dabartinėje Lietuvoje, identifikuojama stilių chronologija. Taikant lyginamosios analizės metodą nustatomos Lietuvos ir Vakarų Europos bendrosios parkų meno tendencijų savybės, atskleidžiančios raidos skirtumus, panašumus ir savitumus. Tyrimai atliekami indukcinės analizės būdu pereinant nuo atskirų faktų prie apibendrinančių išvadų. Taip pat taikomas ikonologinis objektų tyrimo metodas. Atskleidžiant tam tikro stiliaus ar epochos požymius remiamasi istorinių, ikonografinių, urbanistinių ir architektūrinių tyrimų duomenimis.

Darbo tyrimai paremti Lietuvos, Baltarusijos, Rusijos, Lenkijos ir Vakarų Europos autorių paskelbtais kraštovaizdžio architektūros, menotyros ir istorijos teoriniais mokslo darbais, išsamesnė istorinių sodų ir parkų analizė atliekama remiantis išlikusia Lietuvos ir Baltarusijos valstybinių istorinių archyvų medžiaga. Pasinaudota Lietuvos ir Baltarusijos archyvų fondais.

Darbe taikomas bibliografinių, ikonografinių šaltinių, tiriamų objektų inventorizacijos medžiagos lyginamosios analizės metodas, atliekamas praktinis ir ekspedicinis objektų natūroje ir esamos situacijos tyrimas Lietuvos ir Baltarusijos teritorijoje, vertinama sodų ir parkų retrospektyvinės ir vizualinės raiškos analizė. Disertacijoje patikslintas kai kurių LDK istorinių sodų ir parkų meninio stiliaus identifikavimas ir pagal jų planinę erdvinę struktūrą apibrėžta jų stilistinė priklausomybė, terminija.

Mokslinio darbo naujumas ir praktinė reikšmė. Disertaciniame darbe ištirta sodų ir parkų meno raida bei kūrybinės tendencijos LDK teritorijoje (nuo XVI–XVII a. iki XVIII a. pab.) bei dab. Lietuvos teritorijoje po trečiojo LDK padalijimo.

Tikimasi, kad disertaciniame darbe surinkta medžiaga apie istorinių LDK ir Lietuvos sodų bei parkų meno raidą padės atkurti istorinius ir menotyrinius faktus, kurie svarbūs Lietuvos kraštovaizdžio architektūrai. Taip pat darbas bus naudingas kaip teorinės ir praktinės veiklos sintezė mūsų paveldosaugoje,

visuomeninio statuso stiprinimui vertinant ir išsaugant (atkuriant) Lietuvos kraštovaizdžio objektus. Disertaciniame darbe surinkta LDK teritorijoje kurtų istorinių parkų ansamblių istoriografinės archyvinės medžiagos analizė turėtų padėti ir ateityje atlikti kitų mokslo šakų tyrimus bei mokslinius darbus Lietuvoje, ieškant bendrų kultūrinių sąsajų ir šiuolaikinio dialogo su kaimyninėmis valstybėmis.

Ginamieji teiginiai

1. LDK ir Lietuvos teritorijose istorinių sodų ir parkų ansambliai turi būti identifikuojami ne tik remiantis planine erdvine jų struktūra, bet ir vadovaujantis nusistovėjusių laikotarpių meninių stilių ypatumais, atskleidžiant sodų ir parkų meninės raiškos tendencijas, ypatumus, bruožus.
2. Sodų bei parkų meno atsiradimas siejamas su sparčiu vienuolynų steigimu (XVI–XVII a.) LDK teritorijoje. Viduramžių vienuolynai Vakarų Europoje ir LDK buvo mokslo ir meno centrai ankstyvojo Renesanso epochoje, būtent juose formavosi meno pagrindinės tendencijos ir principai.
3. Baroko epochos (XVII–XVIII a. vid.) istorinių sodų ir parkų meno raida bei kūrybinės tendencijos LDK vystėsi lygiagrečiai ir panašiai kaip Vakarų Europoje.
4. Klasicizmo stiliaus parkai Europoje ir Lietuvoje projektuojami tuo pačiu laiku nuo XVIII a. vidurio. XIX a. viduryje Lietuvoje pradedami kurti romantizmo stiliaus parkai dvarų sodybose. XIX a. antrojoje pusėje (1860–1900 m.), Lietuvoje pradedami kurti ir istorizmo stiliaus parkai, kurie tarsi buvo klasicizmo ir romantizmo stiliaus tęsinys su tam tikromis naujomis eklektiką proteguojančiomis kūrybinėmis tendencijomis.
5. Moderno stilius, susiformavęs XIX a. pabaigoje Vakarų Europoje kraštovaizdžio architektūroje, kaip priešprieša eklektikai, Lietuvą pasiekė pačioje XIX–XX a. sandūroje. XX a. trečiajame–ketvirtajame dešimtmetyje iš Vakarų Europos ima plisti naujas stilius – modernizmas, kuris turėjo įtakos ir Nepriklausomos Lietuvos kraštovaizdžio architektūrai.

Disertacijos struktūra. Darbo apimtis yra 181 puslapių, įskaitant priedus, tekste panaudota 129 paveikslai ir 1 lentelė. Rašant disertaciją buvo panaudota 149 literatūros šaltiniai ir 28 archyviniai šaltiniai.

Disertaciją sudaro įvadas, trys skyriai, bendrosios išvados, naudotos literatūros ir autoriaus publikacijų disertacijos tema sąrašai bei priedai.

Įvade apibrėžiamas darbo objektas ir laikotarpis, užduotis ir apimtis, mokslinė problema, tyrimo tikslas ir uždaviniai. Įvardijami mokslininkų teoriniai darbai ir metodai, kuriais buvo remiamasi rašant disertacinį darbą, taip pat pagrindžiamas darbo aktualumas.

Pirmajame skyriuje analizuojami XVI–XIX a. pab. vienuolynų, renesanso ir baroko stiliaus sodų ir parkų meno raida ir kūrybinės tendencijos.

Antrajame disertacinio darbo skyriuje aprėpiamas XVIII–XX a. laikotarpis, klasicizmo epochos istoriniai parkai bei analizuojamos kūrybinės tendencijos. Taip pat apžvelgiami romantizmo ir istorizmo parkų istorinės ir meninės raidos ypatumai, išvados.

Trečiajame skyriuje analizuojamos kūrybinės modernio ir modernizmo stiliaus formavimosi tendencijos Lietuvos parkų meno raidoje nuo XX a. pradžios iki XX a. vidurio.

Darbo pabaigoje pateikiamos bendrosios išvados, kurios grįstos gautais rezultatais. Taip pat pateikiamas naudotos literatūros ir iliustracijų sąrašas, priedai.

Bendrosios išvados

1. LDK ir dabartinės Lietuvos teritorijoje, istorinių sodų ir parkų ansambliai, daugumos Lietuvos kraštovaizdžio specialistų buvo klasifikuojami remiantis kompozicijos planine erdvine struktūra (geometrinis, mišrusis, peizažinis stilius). Toks apibendrintas skirstymas pagal vieną požymį yra paviršutiniškas ir moksliškai neteisingas. Kraštovaizdžio architektūros objektai turi būti identifikuojami, skirstomi ir analizuojami siejant juose su istoriniais stilistiniais laikotarpiais, šių stilių ypatumais, vystimosi tendencijomis ir pan.
2. Renesanso kraštovaizdžio architektūros objektų tipologiją galima suskirstyti į tris pagrindinius tipus: nedideli sodai ar sodeliai įrengiami vienuolynuose, didikų rūmuose ir viduramžiškuose pilies kiemuose. LDK teritorijoje sodų bei parkų meno atsiradimas siejamas su vienuolynais (XVI–XVII a.), kuriuose buvo kuriami utilitarūs vaistinių augalų sodai, turintieji kryžiaus formos geometrinį planą.
3. Baroko epochos (XVII–XVIII a. vid.) istorinių sodų ir parkų meno raida ir kūrybinės tendencijos LDK lygiagrečiai vystėsi kaip ir Vakarų Europoje. Šiuo stiliumi sukurti sodai ir parkai tapo reikšmingiausiais Lietuvos kraštovaizdžio architektūros formantais. Baroko stiliaus sodų ir parkų tendencijose kinta masteliškumas ir meninė išraiška. Parkų erdvinėje struktūroje dominatė išliko rūmų (vilos) pastatas. Ansamblio plano struktūroje atsiranda naujas ir svarbus kompozicijos struktūros elementas radialinės–spindulinės alėjos. Europoje Baroko epochoje parkų meno raidoje išskiriamos trys stiliaus kryptys – itališkoji, prancūziškoji ir olandiškoji, LDK vyravo itališkoji bei prancūziškoji kryptis.
4. Klasicizmo stilius, turėjo naują kūrybinę koncepciją, visiškai Baroko stiliaus tendencijų neneigė, buvo projektuojamos geometrinių formų erdvės. Naujos

kūrybinės tendencijos: ne linijinių, o laisvų erdvių kūrimas, perspektyvų ir vizualinių taškų įvairovė. LDK klasicistinio stiliaus kraštovaizdžio architektūros objektai kuriami ant barokinio stiliaus parkų pamatų arba plečiami šalia esančiose teritorijose, ieškant sąlyčio su vietos kraštovaizdžiu. XIX a. viduryje LDK teritorijoje pradedami kurti romantizmo stiliaus parkai. Šio stiliaus parkai buvo kraštovaizdinio pobūdžio, nors daugelyje jų vis dar buvo kuriami ir geometrinio suplanavimo kompoziciniai elementai. Vyrauja asimiliacija, griežtų ribų tarp parko ansamblio ir vietos kraštovaizdžio nebuvimas. XIX a. antroje pusėje (1860–1900 m.) Lietuvoje pradedami kurti ir istorizmo stiliaus parkai, kurie tarsi buvo klasicizmo ir romantizmo stiliaus tęsinys, su naujomis kūrybinėmis tendencijomis, išlaikant panašią kompoziciją ir jos principus. Istorizmo stiliaus kompozicijos esmė – kelių praeities stilių jungimo ar interpretavimo samplaika (eklektika). Iki XX amžiaus pradžios parkų mene vyravo istorinių stilių (eklektikos) formos bei kompozicinės schemas.

5. Moderno stilius Lietuvą pasiekė XIX–XX amžiaus sandūroje ir gyvavo keletą dešimtmečių. Moderno stiliaus parkuose vyravo asimetrinė kompozicija. Stiliaus charakteringiausi bruožai: atektoniškumas, grakštumas, lengvumas bei dekoratyvumas.
6. XX a. trečiame–ketvirtame dešimtmetyje Lietuvoje iš Vakarų Europos ima plisti naujas stilius – modernizmas. Šis stilius neigė prieš tai buvusio moderno tendencijas. Kompozicija tapo griežta, simetriška arba geometrinė, jos elementai (medžiai, krūmai, gėlynai) buvo sodinami laisvai, asimetriškai, kartais ir padrikų formų. Taip pat eksperimentuojama su medžiagomis. Modernizmo kraštovaizdžio architektūroje labai išsiplečia projektuojamų objektų tipologija.

Trumpas žinios apie autorių

Albinas Mocevičius gimė 1978 m. balandžio 3 d. Alytuje. 1996–2000 m. įgijo bakalauro laipsnį ir architekto kvalifikaciją Vilniaus Gedimino technikos universiteto Architektūros fakultete; 2000–2002 m. įgijo magistro laipsnį VGTU Architektūros fakultete, Architektūros katedroje; 2005–2010 m. doktorantūros studijos VGTU, Architektūros fakultete, Architektūros pagrindų ir teorijos katedroje; Lietuvos architektų sąjungos narys; 2001 m. dirbo VGTU AF Architektūros katedros metodininku; 2005 m. suteikta kvalifikacija: statinio projekto; statinio projekto vykdymo priežiūros vadovas. Statinių kategorija: ypatingi statiniai. Nuo 2005 m. 5 mokslo straipsnių recenzuojamuose leidiniuose autorius. Šiuo metu dirba UAB „ACIB“ (Lietuva) ir OOO „Technostroigrupp“ (Baltarusija) direktoriumi ir projektų vadovu.

Albinas MOCEVIČIUS

ART AND DEVELOPMENT AND TENDENCIES
OF LITHUANIAN GARDENS AND PARKS XVII–XX CENTURIES

Summary of Doctoral Dissertation
Humanities Sciences, History and Theory of Arts (03H),
Sculpture and Architecture (H312)

Albinas MOCEVIČIUS

LIETUVOS SODŲ IR PARKŲ MENO
RAIDA IR TENDENCIJOS XVII–XX A.

Daktaro disertacijos santrauka
Humanitariniai mokslai, menotyra (03H),
Skulptūra ir architektūra (H312)

2010 11 05. 1,5 sp. l. Tiražas 70 egz.
Vilniaus Gedimino technikos universiteto
leidykla „Technika“,
Saulėtekio al. 11, 10223 Vilnius,
<http://leidykla.vgtu.lt>
Spausdino UAB „Ciklonas“,
J. Jasinskio g. 15, 01111 Vilnius